

■ REDAKTØR:
Wivi-Ann Tingvoll

Viktig å øke kunnskapen

Psykisk helse og rus er tema i denne utgaven av tidsskriftet. Ved å sette fokus på eldre psykiske helse og rusproblem håper vi å kunne oppnå økt oppmerksomhet om dette fagfeltet.

Antallet eldre er økende i Norge. I NAPHA's hefte «Samhandling om psykisk helse» (2012), skriver Kenneth Ledang at internasjonal forskning dokumenterer høy forekomst av psykiske lidelser blant eldre (1). En av de vanligste lidelser er depresjon. Kunnskap om forekomsten av mentale lidelser i Norge blant eldre over 65 år er mangelfull (2). Vi trenger større kunnskap om hvorledes tilbudet til eldre i psykisk helsevern og psykisk helsearbeid bør styrkes. Spesielt trenger vi kunnskap om tiltak som kan forebygge psykiske plager hos våre eldste. Det er behov for økt forskning på dette området, da særlig om hva som kan ha helsefremmende effekt.

Den demografiske utviklingen tyder på at i den kommunale helsetjenesten vil det i de kommende år bli en stor utfordring å ivareta eldre behandlingsbehov når det gjelder psykisk helse og rusproblematikk. (3). Dette blant annet fordi det i alderspsykiatrien er et faglig anerkjent prinsipp at det er best for eldre med psykiske lidelser å bli behandlet i nærmiljøet. Kommunene som gjennom samhandlingsreformen tildeles større ansvar for psykisk helsearbeid, må i større grad integrere og videreutvikle en helhetlig plan for eldre helse, samt forbedre samhandlingen mellom personalet i helse- omsorgstjenesten og pårørende. Dette gjelder for samordning både på system- og individuelt nivå.

Det er videre behov for å styrke helsepersonellens kompetanse. Det er viktig at helsepersonell har kunnskap som setter de i stand til å identifisere atypiske symptomer hos eldre som har psykiske- og/eller rusproblemer. Hvis helsepersonell som til daglig arbeider i hjemmesykepleien og i sykehjem får utvidet sin kompetanse gjennom forskning, erfaring og praksis, og blir i bedre stand til å observere forandringer og tegn på psykisk lidelse og/eller rusmisbruk, vil de kunne videreformidle til fastlege og øvrige relevante samarbeidspartnere. Dette vil styrke de eldre mulighet for å få adekvat hjelp ved behov.

Satsing på kompetanseheving må også følges opp gjennom økonomisk prioritering og konkret planlegging i kommunene. Gode samhandlingsrutiner mellom helsepersonell innenfor alderspsykiatri og geriatri på sykehusene må styrkes. Det samme gjelder samhandlingsrutiner mellom helsepersonell i sykehusene og kommunehelsetjenesten. En måte å gjøre dette på er gjennom ambulering av personell som innehar nødvendig spisskompetanse.

I dette tidsskriftet viser forfatteren Gørill Haugan til resultatet av sin studie om sammenhengene mellom pleier-pasient-interaksjonen, depresjon, self- transcendence og mening i en populasjon av mentalt klare langtidspasienter i sykehjem. Kunnskap om hvordan disse variablene relateres til depresjon er av betydning for klinisk

sykepleie. Forfatteren gir uttrykk for at dette er sentralt for den enkelte pleiers opplevelse av egenverdi, mestring og graden av meningsfylt arbeidsopplevelse.

Hun sier videre at dette kan bidra til å forbedre samhandlingen mellom pasient og pleier noe som trolig vil føre til mer adekvat pleie. Ved å søke å skape bestemte kvaliteter i interaksjon med sin pasient, kan pleierne øve positivt innflytelse på pasients psykisk helse og livskvalitet. Forfatteren viser at ved positiv interaksjon kan pleieren understøtte pasientens sjølførfølelse og bidra til en meningsopplevelse som får vesentlig innflytelse og kan minske pasientens depresjon. Følgelig vil kvaliteten på omsorgen i sykehjem bli bedre.

Forfatteren sier videre at helsefremmende tenkning vil gi sykehjemspasienter større mening i sin hverdag, glede og trivsel og motivere til tillit og positiv tilknytning til personalet som de er avhengige av. Dette vil også influere på pårørendes opplevelse av de eldre situasjon i sykehjemmet.

Rusproblemer blant eldre. Siri Ytrehus, Hege Bøen og Randi Ervik har skrevet en artikkel som retter fokus på rusproblemer hos eldre som et underkjent problem. Det gjøres rede for sentrale begreper og forfatterne gjennomfører en diskusjon som også påpeker svakheter innenfor tilbudet til eldre med rusproblem.

De gir uttrykk for at rusproblemer blant eldre har fått liten oppmerksomhet i hjelpeapparatet. Med en stadig voksende eldre befolkning med økende bruk av alkohol og rusmidler er det grunn til å tro at forekomsten av rusproblemer blant eldre vil øke. Artikkelen peker på behovet for økt oppmerksomhet og kunnskap i alle deler av helse- og omsorgstjenesten med tanke på å skulle nå fram med nødvendig hjelp. Tidlig identifisering vil ha stor betydning. Samtidig retter denne artikkelen oppmerksomheten mot de store variasjonene som også vil forekomme innen sosiale hjelpebehov blant eldre som har et rusproblem.

Sentrale utfordringer i helse- og omsorgstjenesten overfor eldre blir også drøftet med tanke på å avhjelpe rusproblemer.

Referanser:

1. Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid. Ni suksesshistorier: samhandling om psykisk helse. Oslo: NAPHA, 2012.
2. Helse- og omsorgsdepartementet. Samhandlingsreformen: rett behandling - på rett sted - til rett tid. Oslo: Departementet, 2009. St.meld. nr.47(2008-2009)
3. Langballe, EM, Evensen, M. Eldre i Norge: forekomst av psykiske plager og lidelser. Oslo: Folkehelseinstituttet, 2011

Wivi-Ann Tingvoll

REDAKTØR GERIATRISK SYKEPLEIE